

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulaton Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILİYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN	93
Axliddin Aropitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadieva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEKANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ.....	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulatov Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ.....	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI.....	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	
MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION.....	200
Ahrorova Asila	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI.....	212
Tursunov Rasul Tairovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ.....	218
Эргашева Феруза Насруллаевна	
ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN.....	226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna	
THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY	231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI.....	238
Saodat Sadriddinova	
OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	243
Saida Xabibullayeva	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна	

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	252
Kudratova Iroda Turdibayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI	257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich	
FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI	260
Sottarov Abduvali Umirqulovich	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O'RNI.....	266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Rahmanova Sitara Bahodir qizi	
SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLİYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH.....	283
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSİYALASH VA MUQOBIL MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)	286
Maxamadiyev Turg'unboy Jumabayevich	
O'ZBEKISTONDA XO'JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH.....	292
Valijonov Akmaljon	
IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR	296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
O'ZBEKISTON MOLİYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLİYANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	303
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА	308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	311
Uralov Eliboy Omonovich	
INNOVATSION VA AN'ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI	316
Abdulfarmonov Farrux Faxriddinovich	
EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH.....	320
Safarova Muxabbat Radjabovna	
IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O'SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
KO'CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI.....	331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLİYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O'TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQUISH MASALALARI.....	339
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI	343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI	351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	357
Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich	
BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	362
Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich	
SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	367
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov	
O'ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	373
Xasanova Naimaxon Akmal qizi	
SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	381
Jovliyeva Zuhra Chori qizi	
SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" INVESTITSIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	386
Ibragimov Zaxid Taxirovich	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	395
Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна	
AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQRISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	401
Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich	
IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	409
Oripova Saodat Mirfotix qizi	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH.....	414
Xolboyeva farangiz xayrulloevna	
SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI.....	419
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna	
MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI	424
Kalenov K.T.	
HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG'IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI	428
Ergasheva Aziza	
NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI	436
Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li	
WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN'S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS	445
Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee	
O'ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH YO'LLARI	454
Sattarov Abdusamat Umirqulovich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	459
Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO'LLARI	464
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI	471
Hasanov Sh. Sh.	

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА.....	482
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
TEMIR YO'L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	488
<i>Orifova Ximoyat Shovkat qizi</i>	
O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	494
<i>Raximova Dilfuza Mirzakasimovna</i>	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH	503
<i>Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna</i>	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	509
<i>Sattorov Sanjar Abdumurodovich</i>	
XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES MISOLIDA	518
<i>Yuldashov Aziz</i>	
RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BREND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	522
<i>Boboyev L. Kadrxo'ja Djuraxodjayevich</i>	
XODIMLARNI O'QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA).....	528
<i>Sattorov Ramziddin Shovxiddin o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	533
<i>Yangiboyev Sardor Ernazar o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQUINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	542
<i>Nabiyeva Nilufar Olim qizi</i>	
МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ	548
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	555
<i>Каюмова Гузел Иброхимхановна</i>	
QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLISSHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	562
<i>Yahyojev To'liqin Ismatulla o'g'li</i>	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEKANIZMLARI	566
<i>Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi</i>	
QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	572
<i>Toshimov Azizbek Hakimovich</i>	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDAGI KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	576
<i>Muradova Dildora Abdusalimovna</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDAGI KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI	581
<i>Norova Nozima Nabiyevna</i>	
ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ	588
<i>Алиева С.С.</i>	

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBİ BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI	599
Azimova Maxfuza Rashidovna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА	604
Пирназаров Шоназар Махтовович	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	608
Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o'g'li, Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	
SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	620
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
LOYIHALARNI STRATEGIK REJALASHTIRISHDA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMLARI	625
Xamrayev Zuxritdin Abduraxmanovich	
LOYIHA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LOYIHA JAMOASINING ROLI VA FUNKSIYALARI	629
Utemuratov Sadik Muratovich	
IQLIM O'ZGARISHI VA RESURLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH	633
Rasulova Nigora Yusupovna	
ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ НА ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД.....	637
Латипов Ашур Али Рустам угли, Хамидов Далер Дилшодович	
ADAM SMIT IQTISODIY G'OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI.....	641
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	646
Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li	
SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF THE POPULATION IN THE CONDITIONS OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY.....	651
M. Sh. Rakhimova	
SANOATNI YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA, SIYOSIY MEKANIZMLAR VA O'ZBEKISTON UCHUN AMALIY XULOSALAR	655
To'qumbetov Og'abek Shavkat o'g'li, Ruziyeva Dilobar Isomjonovna	
TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI FAROVONLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	661
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	
IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE MAHALLA INSTITUTION IN THE TERRITORIAL GOVERNANCE SYSTEM: MODERNIZATION OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS	666
Mirbabayev Farrukh Atkhamovich	
AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASHDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARI TAHLILI	674
Xannarov Komiljon Karimovich	
INVESTITSIYA KO'CHMAS MULKI HISOBINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	681
Maxmudov Jamshed Ashrafovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ РАЗВИТИЯ ПАЛОМНИЧЕСКОГО ТУРИЗМА.....	687
Навруз-Зода Бахтиёр Негматович, Мусаев Маликжон Кароматович	

TRANSFORMING UZBEKISTAN THROUGH DIGITALIZATION IN A GLOBALIZED WORLD.....	694
Narzullaeva Umidakhon Nodir qizi	
SUG'ORILADIGAN YERLARDA SUVDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	699
Elomonov Ro'zimurod Doniyor o'g'li, Abdug'aniyev Otabek Allajonovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ.....	704
Р. И. Хакимов	
TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHGA USLUBIY YONDOSHUVLAR	713
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINI BOSHQARISHDA SAMARADORLIK HOLATI TAHLILI	718
Kasimov Saidakmal Saidahrolovich	
BANKLARNING IJTIMOY ROLINI OSHIRISHDA YASHIL DEPOZITLARNING AHAMIYATI	722
Berdiyev Akram O'ktamovich	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI	728
Xikmetov Nodirbek Ikromovich	
AHOLI DAROMADLARI TENGSIZLIGINING SHAKLLANISHI, UNING IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	735
Atayev Jaxongir Erkinovich	
KORXONALARDA DAROMAD VA XARAJATLAR BILAN BOG'LIQ MOLIVAVIY XATARLAR TASNIFI VA ULARNI AUDITDA ANIQLASH USULLARI.....	740
Mehriyev Sobit Sayim o'g'li, Dadarbayev Muzaffar Abduraxmanovich	
GREEN BONDS: ESSENCE, SIGNIFICANCE AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN UZBEKISTAN	746
Susanna S. Alieva	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI	753
Marupov Qobil Komilovich	
МОДЕЛЬ ЧЕБОЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КОРЕЯ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ И СРАВНИТЕЛЬНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АНАЛИЗ	758
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Ризаева Зумрад Алишеровна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RAG'BATLANTIRISHDA SOLIQ PREFERENSIYALARINING ROLI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	762
Allaberganova Kumush Javlonbek qizi, Beknazarova N.T.	
AKSIZ SOLIG'INING BUDJET DAROMADLARI SHAKLLANISHIDAGI O'RNI VA MAZKUR SOLIQNI BUDJETGA UNDIRISH TARTIBINING TAHLILI	769
Nazarova Rushana Ravshan qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING ROLI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA.....	774
Ibodullayev Dilshod Ibragimovich	
HUDDIY INVESTITSION JOZIBADORLIKNI BAHOLASHNING OPTIMIZATSIYALANGAN METODOLOGIYASI: ASOSIY KO'RSATKICHLARNING KO'P O'LCHOVLI TAHLILI.....	781
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna, Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ГЕРМАНИИ	788
Артикова Шохиди Ильясовна	
"YASHIL" TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA KORXONALAR MARKETING STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI	793
Rasulova Nigora Nematovna	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA ASOSIY KAPITALGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH YO'NALISHLARI	799
Sultanova Aziza Baxtiyar qizi	

KORXONALARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	802
<i>Aminova Shaxnoza Aziz qizi</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA ULARNI BAHOLASH USULLARI.....	807
<i>Nazirova Sayyora Baxtiyorovna, Qulmamatova Barno Omonovna, Sharifova Nargiza Djurayevna</i>	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINI JORIY ETISHNING O'ZBEKISTON KORXONALARIDA MOLIYAVIY SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	811
<i>Murodova E'zoza Maqsud qizi</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI TA'MINOT ZANJIRINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: ISHLASH MEKANIZMI VA ALGORITMINI ISHLAB CHIQUISH	816
<i>Umarov Bobur Murtazoyevich</i>	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLLIGINI OSHIRISH ORQALI MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH	822
<i>Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich</i>	
AGRAR SOHADA KADRLAR TAYYORLASHNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI	829
<i>Boltayev Nurali Shiramatovich</i>	
MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASI XIZMATLAR SIFATI BILAN BOG'LIQ IQTISODIY KO'RSATKICHLAR	838
<i>Suyunov R. G'.</i>	
ПРОБЛЕМЫ И ОГРАНИЧЕНИЯ В ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН. ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	844
<i>Джулибеков Нурмат Каршибекович, Жулиева Гулноз Юлдашевна</i>	
BIZNES JARAYONLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH ASOSLARI	849
<i>Yoqubjanov Muminmirzo Nosirjon o'g'li, Erkinxojiyev Ismoiljon</i>	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI, AHAMIYATI VA UNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	853
<i>Ernazarov Gulam Bekbaevich</i>	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI	860
<i>Mirzokirov Mirramizjon Mirxoshim o'g'li</i>	
ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....	867
<i>Урунова Мафтуна Гайратовна</i>	
АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИКИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕЁ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ	871
<i>Некова Фатима Борисовна</i>	
MINTAQA SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA KLASTERLASH VA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARINING AHAMIYATI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	876
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTI TIZIMINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY TASHKILY-IQTISODIY USULLARDAN FOYDALANISH	882
<i>Kayumov Z.O.</i>	
O'ZBEKISTONDA VALYUTA KURSINING SHAKLLANISHI VA UNING INFLATSIYA DARAJASIGA TA'SIRI MEKANIZMI.....	887
<i>Matrizayev Zafar Gulimboy o'g'li, Viqorjon Bahriddinov Akbar o'g'li</i>	
МЕХНАТ BOZORINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI.....	892
<i>Soatmo'minova Zarnigor Olimjon qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	897
<i>Mahmudov Sunnatjon Abdujabbor o'g'li</i>	
НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	901
<i>Мирзаев Кулмамат Джанзакович</i>	

ELEKTR UZILISHLARINING HUDUDIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMLARI	906
<i>Oltiboyeva Feruza Ulug'bek qizi</i>	
DAVLAT TRANSPORT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	911
<i>Uktamov Sarvar Atxam o'g'li</i>	
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПОДДЕРЖКИ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В СТРАНАХ ЕС, США И ЯПОНИИ	915
<i>Газизова Эльмира Хамидовна, Мелибаева Гульнора Ачилевна</i>	
SANOATNI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH OMILLARI	921
<i>O'zmanov Ixtiyor Ibragim o'g'li</i>	
SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	926
<i>Sherov Sanjar Radjabovich</i>	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI STRATEGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	932
<i>Umurov Jasurbek Jamil o'g'li</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	936
<i>Raxmonov Abduxalil Rasulovich</i>	
INKLYUZIV TA'LIM XIZMATLARINING RAQAMLI EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHDA DAVLAT, OTM VA IT INFRATUZILMA INTEGRATSIYASI.....	940
<i>Maxkamova Kamola</i>	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BUDJETLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH (ENERGETIKA KORXONALARI MISOLIDA).....	944
<i>Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich</i>	
UY-JOY QURILISHINI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	950
<i>Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li</i>	
TIKUV-TRIKOTAJ MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK KORXONALARNING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI	956
<i>Abduhamidov Abdurahmon Abdulatif o'g'li</i>	
O'ZBEKISTONDA 2026-2030-YILLARGA MO'LJALLANGAN SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	963
<i>Ismailov Timur Atabayevich</i>	
SAVDO LIBERALIZATSIYASINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARI TARKIBIGA TA'SIRI	969
<i>Sardorjon Maxmudov Sobirjon ug'li</i>	
MAHALLIY BUDJETLAR MOLIYAVIY BARQARORLIGINING UY XO'JALIKLARI FAROVONLIGI VA HUDUDIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EMPIRIK TAHLIL QILISH.....	977
<i>Safarmurodova Marjona To'raqulovna, Ollokulova Feruza Mansurovna</i>	
FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF FINANCIAL SUSTAINABILITY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE OIL AND GAS SECTOR.....	982
<i>Ergashev Muhibbek Aslamovich</i>	
O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORIDA FIN TECH KOMPANIYALARI VA BANKLAR HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	988
<i>Rajabova Umida Umurzoqovna</i>	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЛОГОВЫХ ПРЕФЕРЕНЦИЙ И ЛЬГОТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ (НА ПРИМЕРЕ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ)	995
<i>Отамуродова Дилдора Абдуқримовна</i>	
THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON INTERNATIONAL MARKETING: RESHAPING GLOBAL MARKET ENTRY STRATEGIES AND CONSUMER ENGAGEMENT	1001
<i>Aziz Kurbanovich Abdullaev, Ne'matullyev Bekmirzo Bozorboy o'g'li, Abdusalomov Samandar Azizbek o'g'li</i>	

TARIXIY-MADANIY TURIZM XIZMATLARINI MINTAQADA RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH.....	1010
Erkayeva Barno Abduraximovna	
GLOBAL IQTISODIY INTEGRATSIYA SHAROITIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MENEJMENT YONDASHUVLARINING ROLI: O'ZBEKISTON MISOLIDA.....	1015
Mahmudova Madinaxon Jumaboy qizi	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ УКРЕПЛЕНИЯ ДОХОДНОЙ БАЗЫ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	1020
Т. И. Бобакулов, Г. Ч. Джавлиев	
ECOTOURISM DEVELOPMENT POTENTIAL AND THE ROLE OF GUIDES IN REGIONAL TOURISM GROWTH: EVIDENCE FROM THE NAVOI REGION OF UZBEKISTAN.....	1024
Axmadova Iroda Muzaffar kizi	
DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND ITS PRIORITY DIRECTIONS.....	1030
Ollokulova Feruza Mansurovna, Guzal Abdimurodova Panjiyevna	
KORRELYATSION - REGRESSION TAHLILNING QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA QO'LLANILISHI AHAMIYATI.....	1035
Butanova Dilnoza Rustamovna	
MADANIYATLARARO YETAKCHILIK VA LINGVOMADANIY KOMPETENTSIYA BOSHQARUV ISHI SIFATIDA.....	1042
Rahimova Gulnoza	
SANOAT KORXONALARINI YANGI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYA BILAN TA'MINLASH JARAYONLARINING HOZIRGI ZAMON HOLATI.....	1052
Akbarova Maloxat Atabekovna	
UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA INNOVATSION RIVOJLANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH.....	1056
Abdukadirova Nilufar Abdaxatovna	
FARG'ONA VILOYATIDA INVESTISIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH BARQAROR IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA.....	1062
Qo'chqarov Yunusali Sobirjonovich	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL KREDITLASH" TIZIMI: NAZARIYA VA AMALIYOT.....	1069
Erkinov Farrux Rustam o'g'li	
AKSIZ SOLIG'I MA'MURIYATCHILIGI TADBIRLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	1075
Nazarova Rushana Ravshan qizi	
MOL-MULK SOLIG'I TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING MOLIVAVIY ASOSLARI.....	1080
Qodirov Hasan Do'stqobilovich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ORQALI IQTISODIY JARAYONLARNI RAQAMLASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	1084
Matyoqubov Yo'ldoshboy Ergashboy o'g'li	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI SOLIQ VOSITASI ORQALI QISQARTIRISHDA HUKUMATNING ROLI.....	1089
Pirnafasov Sarvar Bardibayevich	
HUDUDNING TURIST JOZIBADORLIGINI IQTISODIY BAHOLASH VA TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY TAMOYILLARI.....	1093
Q.A. Musaxanov	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV YONDASHUVLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1098
Umarova Nilufar Abdukaxor qizi	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	1103
Ulashev Xubbim	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA OBODONLASHTIRISH XIZMATLARINING IQTISODIYOTGA TA'SIRI.....	1107
Hayitov Jamshid Xolvoyevich, Ibragimova Gulhayo Nuriddin qizi	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	1112
Abdurasulov Sardor To'lqin o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO'LOV QOBILYATI HOLATI TAHLILI	1119
Adilova Zohida Ikromjonovna	
HUDUDIIY IQTISODIY O'SISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL OMILLARI VA SAMARADORLIGI	1124
Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li, Sadibekova Bibisara Djapparovna	
SANOAT TARMOQLARIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH STRATEGIYALARI	1130
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH.....	1136
Abdullayeva Shaxnoza Esonovna	
EKOTURIZMNING O'ZBEKISTON TURIZM BOZORIDAGI RIVOJLANISH SALOHİYATI.....	1141
Muxtarov Botir Abdusattarovich	
ISHSIZ VA BAND BO'LMAGAN FUQAROLARNING BANDLIGINI TA'MINLASH VA MEXANIZMLARI	1145
Olimov Bekzod Nariman o'g'li	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA HUDUDIIY RIVOJLANISH VA INVESTITSIYA SIYOSATINING AHAMIYATI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	1149
Kurbanov Aybek Turabayevich	
RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOTLARDA DAROMADLAR TENGSIZLIGINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	1154
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
MILLIY INNOVATSION TIZIMNI TRANSFORMATSIYALASHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	1162
Azimov Bobir Fattohevich	

MILLIY INNOVATSION TIZIMNI TRANSFORMATSIYALASHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Azimov Bobir Fattohevich

Buxoro davlat texnika universiteti,
“Iqtisodiyot va menejment” kafedrasida mustaqil izlanuvchisi,
iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

Annotatsiya. Mazkur maqolada milliy innovatsion tizimni transformatsiyalash jarayonida moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda innovatsion rivojlanishning zamonaviy tendensiyalari, moliyalashtirish manbalari diversifikatsiyasi, davlat va xususiy sektor hamkorligi hamda innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash vositalari o'rganilgan. Shuningdek, innovatsion infratuzilmani rivojlantirishda investitsiyalar samaradorligini oshirish, venchur moliyalashtirish, grant tizimi va soliq imtiyozlarining ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, milliy innovatsion tizimni samarali transformatsiyalash uchun kompleks yondashuv, institutsional islohotlar va raqamli iqtisodiyot mexanizmlarini keng joriy etish zarurligi aniqlangan.

Kalit so'zlar: milliy innovatsion tizim, transformatsiya, moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlar, innovatsion rivojlanish, venchur moliyalashtirish, davlat-xususiy sheriklik, investitsiya samaradorligi, raqamli iqtisodiyot.

Abstract. This article examines the improvement of financial and economic mechanisms for the transformation of the national innovation system. The study analyzes modern trends in innovation development, diversification of funding sources, public-private partnerships, and instruments for supporting innovative activities. Particular attention is paid to increasing the efficiency of investments in innovation infrastructure, as well as the role of venture financing, grant systems, and tax incentives. The findings highlight the need for a comprehensive approach, institutional reforms, and the active implementation of digital economy mechanisms to ensure the effective transformation of the national innovation system.

Key words: national innovation system, transformation, financial and economic mechanisms, innovation development, venture financing, public-private partnership, investment efficiency, digital economy.

Аннотация. В данной статье научно рассмотрены вопросы совершенствования финансово-экономических механизмов трансформации национальной инновационной системы. В исследовании проанализированы современные тенденции инновационного развития, диверсификация источников финансирования, взаимодействие государственного и частного секторов, а также инструменты поддержки инновационной деятельности. Особое внимание уделено повышению эффективности инвестиций в инновационную инфраструктуру, развитию венчурного финансирования, системе грантов и налоговым льготам. По результатам исследования обоснована необходимость комплексного подхода, институциональных реформ и активного внедрения механизмов цифровой экономики для эффективной трансформации национальной инновационной системы.

Ключевые слова: национальная инновационная система, трансформация, финансово-экономические механизмы, инновационное развитие, венчурное финансирование, государственно-частное партнерство, инвестиционная эффективность, цифровая экономика.

KIRISH

Davlat va jamiyatning milliy innovatsion tizimni transformatsiyalashning moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishdagi asosiy vazifalarga innovatsion jarayonlarni rag'batlantirish, mamlakat, hududlar va tarmoqlar darajasida innovatsion rivojlanish va innovatsion faollik kompleks dasturlarini amalga oshirish, aholi va korxonalar (tashkilot)larning innovatsion faolligini yangi darajaga olib chiqish va boshqa vazifalarni kiritish mumkin. Innovatsion yondashuvlar fan va texnikaning ilg'or yutuqlarini ishlab chiqarish jarayoniga tezkor tatbiq etishning jadallashuviga zamin yaratadi, texnologik yangilanish dinamikasini kuchaytiradi va iqtisodiy faoliyatning samaradorligini oshiradi. Natijada, ishlab chiqarish sohasida yuqori sifat darajasiga ega, funktsionalligi keng va bozor talablariga mos mahsulotlar yaratish imkoniyatlari ortadi. Bu esa, o'z navbatida, iste'molchilarning sifat jihatidan yaxshilangan, raqobatbardosh mahsulot va xizmatlarga bo'lgan ehtiyojining yanada to'laroq qondirilishiga xizmat qiladi. Bunday jarayonlar milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshlik darajasini oshirish, ichki bozorni modernizatsiya qilish va eksport imkoniyatlarini kengaytirishda muhim strategik vazifa sifatida qaralmoqda.

Milliy innovatsion tizimning moliyaviy-iqtisodiy komponentini takomillashtirish faqat davlat byudjeti orqali emas, balki xususiy va xalqaro moliyaviy resurslarni jalb qilish, innovatsion risklarni boshqarish mexanizmlari, soliq va huquqiy preferensiyalar hamda institutsional moliya infratuzilmasini shakllantirish orqali amalga oshirilishi lozim, deb o'ylaymiz. Innovatsiyalarni moliyalashtirish jarayonida innovatsion fondlar, ixtisoslashtirilgan moliya kompaniyalari, xalqaro moliyaviy tashkilotlar, sug'urta va lizing kompaniyalari kabi tuzilmalarni shakllantirish muhim hisoblanadi. Keyingi yillarda innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash, tajriba-konstruktorlik ishlanmalarini moliyalashtirish, iqtisodiyotga jadal tatbiq etish maqsadida tegishli fondlar tashkil etildi. Ammo, tijorat banklari, shu jumladan ixtisoslashgan investitsion va innovatsion banklar kreditlarning asosiy manbalari bo'lishlari talab etilmoqda. Davlat sektori, xalqaro donorlar, rivojlanish banklari yoki xususiy sektor tomonidan moliyalashtiriladigan innovatsion va texnologiya fondlari rivojlanayotgan mamlakatlarda innovatsiyalarni moliyalashtirishning muhim vositasiga aylanib qolmoqda. Ammo ushbu sohada IT va TKlga ajratiladigan sarf-xarajatlarni maksimallashtirish masalalari har doim ham yaqqol erishilgan yutuq sifatida qaralmaydi. Masalan, eng yuqori darajada innovatsion mamlakatlarda ham YaIMga nisbatan IT va TKlga ajratilgan mablag'lar ulushi yetarli emasligi tanqidlar ostiga olinadi. Matthias Deschryvere boshchiligidagi tadqiqotchilar guruhi Finlandiyada 2005–2019-yillar davomida maqsad qilib qo'yilgan YaIMga nisbatan 4 foizlik ilmiy-tadqiqot intensivligi maqsadlariga hech qachon erishilmaganligini iddao qiladi. 2009-yildagi turg'unlik yilida 3,73 foiz cho'qqisiga chiqqandan so'ng, 2016-yilda 2,72 foizga yetguncha ilmiy-tadqiqot ishlari intensivligi pasayishni boshladi. O'shandan beri hech qanday katta o'zgarishlar yuz bermadi.

Shunday bo'lsa-da, tadqiqotlar davomida milliy innovatsion tizimni moliyaviy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash jarayonining rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan bir qator omillar ham mavjud ekanligi aniqlandi. Istiqbolli innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda davlat moliyasining ulushi juda katta, moliyalashtirishni diversifikatsiyalash masalasi xususiy, xorijiy, korporativ moliyalashtirish evaziga kengaytirish dolzarbligicha qolmoqda. Innovatsion faoliyatning haddan tashqari tavakkalchiliklarga boy bo'lganligi va bu o'z navbatida ushbu faoliyat bilan shug'ullanishga xususiy sektor vakillarining manfaatdorligini pasaytiradi va oqibatda ular yetarli darajada jalb etilmaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Milliy innovatsion tizim nazariyasi iqtisodiy o'sishning an'anaviy omillaridan farqli ravishda, bilim, texnologiya, institutsional muhit va ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni markaziy omil sifatida talqin qiladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, innovatsiya alohida korxonalar yoki ilmiy muassasa doirasida emas, balki davlat, biznes sektori, ilmiy-tadqiqot institutlari, moliya institutlari va infratuzilma subyektlari o'rtasidagi tizimli hamkorlik natijasida yuzaga keladi. OECDning milliy innovatsion tizimlar bo'yicha ishlanmalarida aynan "tizimli yondashuv" innovatsiyalarni yaratish, tarqatish va tijoratlashtirishning eng muhim metodologik asosi sifatida baholanadi. Shuningdek, Oslo Manual innovatsiyani yangi yoki sezilarli darajada takomillashtirilgan mahsulot yoki jarayon sifatida ta'riflab, innovatsion faoliyat tarkibiga nafaqat texnologik, balki moliyaviy va tijorat faoliyatlarini ham kiritadi. Bu esa moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarning innovatsion tizim samaradorligidagi rolini yanada kuchaytiradi.

Ilmiy adabiyotlarda milliy innovatsion tizimning transformatsiyasi ko'pincha institutsional modernizatsiya, resurslarni samarali taqsimlash va innovatsiyalarni moliyalashtirish mexanizmlarini qayta ko'rib chiqish bilan bog'liq holda izohlanadi. Tadqiqotchilar innovatsion rivojlanishning barqarorligi ko'p jihatdan davlat siyosati va bozor mexanizmlarining uyg'unlashuviga bog'liqligini ta'kidlaydilar. Shu ma'noda, davlat faqat tartibga soluvchi emas, balki innovatsion faoliyatni rag'batlantiruvchi, risklarni pasaytiruvchi va xususiy investitsiyalarni jalb qiluvchi institut sifatida maydonga chiqadi. OECDning innovatsion siyosat bo'yicha tahlillari ham innovatsion tizim samaradorligi uchun keng qamrovli siyosat, institutlararo muvofiqlashtirish va innovatsion infratuzilmaning rivojlanishini zarurligini ko'rsatadi.

Moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlar masalasi adabiyotlarda innovatsion tizimning “eng muhim bo‘g‘ini” sifatida alohida ajratiladi. Sababi, innovatsion loyihalar odatda yuqori risk, uzoq muddatli qaytish davri va noaniq natijalar bilan tavsiflanadi. Shu bois an’anaviy bank kreditlash tizimi bunday loyihalarni moliyalashtirishga har doim ham mos kelmaydi. Jahon banki materiallarida kichik va o‘rta biznesni, ayniqsa innovatsion subyektlarni moliyalashtirishda samarali qo‘llab-quvvatlash siyosati, kafolat mexanizmlari va alternativ kapital bozorlari muhim ahamiyatga egaligi qayd etilgan. Alohida tadqiqotlarda innovatsiyalarni moliyalashtirish jarayoni innovatsiya bosqichlariga qarab farqlanishi, ya’ni dastlabki bosqichda grantlar va davlat dasturlari, o‘shish bosqichida esa venchur kapital, xususiy investitsiyalar va fond bozori instrumentlari ustun bo‘lishi ta’kidlanadi.

Adabiyotlarda venchur moliyalashtirish innovatsion tizimni transformatsiyalashning eng samarali mexanizmlaridan biri sifatida ko‘riladi. Chunki venchur kapital yuqori riskli, ammo yuqori o‘shish salohiyatiga ega loyihalarni moliyalashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, venchur investorlar nafaqat kapital, balki boshqaruv tajribasi, tarmoq aloqalari va bozorga chiqish imkoniyatlarini ham taqdim etadi. Biroq ko‘plab rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda venchur infratuzilmasining sust rivojlangani, investorlar uchun huquqiy kafolatlarning yetarli emasligi va innovatsion loyihalarni baholash mexanizmlarining zaifligi ushbu modelning keng tarqalishiga to‘sqinlik qilmoqda. Shu sababli ilmiy ishlarda davlat-xususiy sheriklik asosidagi venchur fondlar, startap akseleratorlari va texnologik parklar bilan integratsiyalashgan moliyalashtirish tizimini yaratish zarurligi asoslab beriladi.

So‘nggi yillardagi ilmiy va amaliy manbalarda raqamli moliya vositalari innovatsion faoliyatni moliyalashtirishning yangi bosqichi sifatida baholanmoqda. Xususan, muqobil ma’lumotlar asosida kredit skoringi, fintech yechimlari, kraudfanding, raqamli to‘lov ekotizimlari va platformaviy moliyalashtirish mexanizmlari kichik innovatsion biznes uchun moliyaga kirishni yengillashtirishi mumkinligi qayd etiladi. Jahon banking tegishli hisobotlarida aynan raqamli moliyaviy xizmatlar MSME subyektlari uchun tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, kredit tarixini shakllantirish va moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirishda muhim vosita ekani ko‘rsatilgan. Bu yondashuv milliy innovatsion tizim transformatsiyasida an’anaviy moliyaviy institutlarni raqamli platformalar bilan uyg‘unlashtirish zarurligini ko‘rsatadi.

Global innovatsion rivojlanish bo‘yicha zamonaviy tahlillar ham moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirishni innovatsion raqobatbardoshlikning asosiy sharti sifatida ko‘rsatmoqda. WIPO Global Innovation Index materiallarida innovatsion ekotizimlar samaradorligi investitsiya oqimlari, texnologik taraqqiyot, qabul qilish darajasi va institutsional sharoitlar bilan uzviy bog‘liq ekani qayd etiladi. Bu esa innovatsion tizimni transformatsiyalashda faqat alohida moliyalashtirish vositalarini joriy etish emas, balki ularni yagona strategik tizimga birlashtirish muhimligini anglatadi. Boshqacha aytganda, grantlar, subsidiyalar, soliq imtiyozlari, kredit kafolatlari, venchur kapital va raqamli moliyalashtirish instrumentlari o‘zaro integratsiyalashgan holda ishlaganda yuqori natija beradi.

Shunday qilib, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, milliy innovatsion tizimni transformatsiyalashda moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish masalasi ko‘p qirrali va tizimli yondashuvni talab qiladi. Mavjud ilmiy qarashlarda asosiy urg‘u innovatsion faoliyatning risk xususiyatini inobatga olgan holda mos moliyalashtirish instrumentlarini tanlash, davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, innovatsion infratuzilmani rivojlantirish va raqamli moliya imkoniyatlaridan keng foydalanishga qaratilgan. Shu jihatdan, milliy innovatsion tizimning transformatsiyasi faqat iqtisodiy o‘shish vositasi emas, balki mamlakatning uzoq muddatli texnologik raqobatbardoshligini ta’minlovchi strategik yo‘nalish sifatida namoyon bo‘ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda milliy innovatsion tizimni transformatsiyalashning moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarini o‘rganish uchun bir qator ilmiy usullar qo‘llanildi. Avvalo, tizimli yondashuv asosida innovatsion tizimning tarkibiy elementlari hamda ularning o‘zaro bog‘liqligi tahlil qilindi. Shuningdek, qiyosiy tahlil metodi yordamida O‘zbekiston va xorijiy mamlakatlar tajribasi solishtirilib, samarali moliyalashtirish mexanizmlari aniqlandi.

Statistik tahlil usuli orqali innovatsion faoliyatni moliyalashtirish ko‘rsatkichlari, investitsiya oqimlari va ularning dinamikasi o‘rganildi. Tadqiqot davomida mantiqiy tahlil hamda umumlashtirish usullaridan foydalanilib, mavjud ilmiy qarashlar tizimlashtirildi va asosiy xulosalar shakllantirildi.

Bundan tashqari, induksiya va deduksiya metodlari asosida umumiy nazariy xulosalardan amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Natijada qo‘llanilgan metodlar tadqiqotning ilmiy asoslanganligi va xulosalarning ishonchligini ta’minlashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Milliy innovatsion tizimning barqaror va samarali faoliyati uchun moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarni transformatsiya qilish dolzarb vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda. Bu, birinchi navbatda, innovatsion jarayonlarning

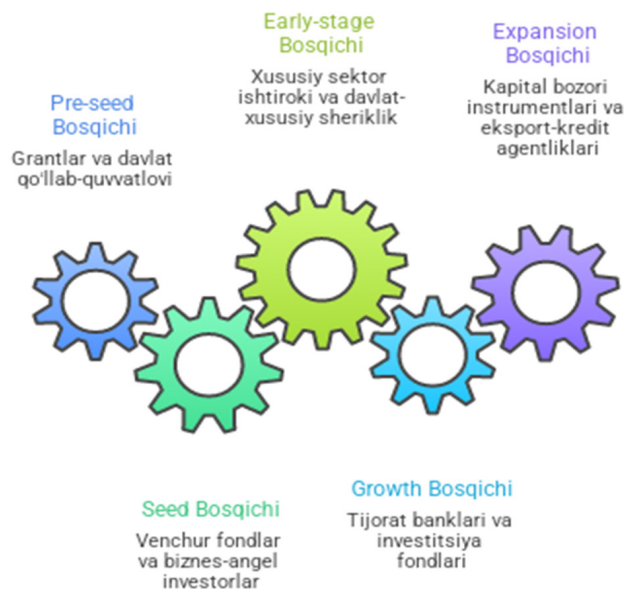

yuqori tavakkalchilik darajasi, daromad olish muddatining nisbatan uzoqligi hamda ilmiy yangiliklarning bozorga chiqish bosqichidagi murakkabliklari kabi xususiyatlarni hisobga olgan holda, zamonaviy moliyaviy instrumentlar va qo'llab-quvvatlovchi mexanizmlarni joriy etishni talab qiladi. Hozirgi kunda, masalan, Janubiy Koreya, Singapur va Germaniyada davlat ishtirokidagi venchur fondlar, oliy ta'lim muassasalari qoshidagi maxsus innovatsion jamg'armalar hamda startaplar uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlar keng qo'llanilmoqda.

Shu o'rinda O'zbekistonda innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashning moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarining ta'sir kuchini yanada oshirish uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz. Zero, bunday moliyaviy-iqtisodiy choralar O'zbekistonda innovatsiyalarni moliyaviy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash siyosatini yanada yuqori bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi.

1. Moliyaviy ekotizimni diversifikatsiya qilish va ko'p manbali tizimni shakllantirish. Innovatsion faoliyatni mablag' bilan ta'minlovchi ko'p manbali va ko'p komponentli tizimni shakllantirish zarurati tobora ortib bormoqda. O'zbekistondagi an'anaviy bank-kredit mexanizmi innovatsion faoliyat xususiyatlariga har doim ham to'liq mos kelavermaydi. Innovatsiya sohasidagi yuqori risklar sababli banklar ko'pincha moliyalashtirishda ehtiyotkor yondashadi. Shu o'rinda S.A. Karmazinga fikriga ko'ra, bunday risklarni kamaytirish uchun innovatsiyalarga investitsiya manbalarini diversifikatsiya qilish maqsadga muvofiqdir. Innovatsion loyihalarni amalga oshirish uchun kreditlar ajratish bilan bog'liq risklar bo'yicha davlat kafolatlarini ta'minlash, shuningdek, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish uchun muhim bo'lgan innovatsion loyihalarni amalga oshiruvchi xo'jalik yurituvchi subyektlar kreditlari bo'yicha bank foizlarining bir qismini qoplash yuzasidan tegishli chora-tadbirlarni ko'rish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, patentlarni garov sifatida qabul qilish amaliyotini joriy etish soha istiqbollari kengaytirishi mumkin.

2. Yagona innovatsion moliyalashtirish zanjirini shakllantirish. Loyihalarni boshqarishning to'liq jarayoniga mos ravishda innovatsion mahsulotni yaratish, sertifikatlash, patentlash, ommalashtirish va eksport qilish bosqichlarini (pre-seed, seed, early-stage, growth, expansion) qamrab olgan yagona innovatsion moliyalashtirish zanjirini joriy etish zarur. Mazkur yondashuv, avvalo, innovatsion loyihalarni boshqarishning to'liq hayotiy siklini inobatga olgan holda, moliyalashtirishni bosqichma-bosqich va manzilli tarzda tashkil etishni nazarda tutadi. Xususan, ilmiy g'oyalarni shakllantirish va dastlabki tadqiqotlarni amalga oshirish bosqichida (pre-seed) grantlar, ilmiy fondlar va davlat qo'llab-quvvatlovi ustuvor ahamiyatga ega bo'ladi. Keyingi bosqichda (seed) startaplarni rivojlantirish uchun venchur fondlar, biznes-angel investorlar hamda innovatsion akseleratorlar orqali moliyaviy resurslarni jalb etish mexanizmini takomillashtirish talab etiladi (1-rasm).

1-rasm. Yagona innovatsion moliyalashtirish zanjiri¹

Shu bilan birga, innovatsion mahsulotni ishlab chiqish va bozorga chiqarishning ilk bosqichlarida (early-stage) xususiy sektor ishtirokini kengaytirish, davlat-xususiy sheriklik asosidagi moliyalashtirish modellari joriy etilishi muhim hisoblanadi. Innovatsiyalarning keyingi o'sish bosqichlarida (growth va expansion) esa tijorat banklari, investitsiya fondlari, kapital bozori instrumentlari hamda eksport-kredit agentliklari orqali moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish zarur.

1 muallif ishlanmasi

Yagona innovatsion moliyalashtirish zanjiri nafaqat moliyaviy resurslarni jalb etish, balki innovatsion mahsulotni yaratish, uni sertifikatlash, patentlash, standartlashtirish, ommalashtirish va xalqaro bozorlarga olib chiqish jarayonlarini ham kompleks tarzda qamrab olishi lozim. Bu esa, o'z navbatida, innovatsion infratuzilma subyektlari — texnoparklar, biznes-inkubatorlar, texnologiyalar transferi markazlari va patent idoralari o'rtasidagi institutsional hamkorlikni mustahkamlashni taqozo etadi.

Mazkur tizimni samarali joriy etish uchun raqamli platformalar asosida “yagona innovatsion moliyalashtirish ekotizimi” ni shakllantirish maqsadga muvofiq. Bunda innovatsion loyihalarning barcha bosqichlari bo'yicha yagona ma'lumotlar bazasini yuritish, investorlar va tashabbuskorlar o'rtasidagi axborot asimmetriyasini kamaytirish, moliyalashtirish jarayonlarining shaffofligini ta'minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

3. Hududiy moliyalashtirish mexanizmlarini individuallashtirish. Har bir viloyat, tuman va shahar darajasida hududiy imkoniyatlar hamda iqtisodiy tarkib farqlanganligi bois, lokal moliyalashtirish instrumentlarini yaratish zarur. Masalan, 2021-yilda ilgari surilgan tashabbusni, ya'ni viloyat hokimliklari huzurida innovatsion jamg'armalar tashkil etish amaliyotini izchil davom ettirish maqsadga muvofiq.

Ayniqsa, innovatsion loyihalarni tijoratlashtirish uchun spin-off accelerator funds tashkil etilsa, amaliy natijadorlik yanada ortishi mumkin. Shuningdek, innovatsion jamg'armalar va sektorlararo investitsiya platformalarini shakllantirish zarurati ham kuchaymoqda. Oliy ta'lim muassasalari, texnoparklar va klaster markazlari qoshidagi innovatsion jamg'armalar hali to'liq moliyaviy mustaqillikka ega emas. Ular orqali tadqiqotlarni amalga oshirish, ishlanmalarni sinovdan o'tkazish va tadbirkorlikka yo'naltirish uchun yangi moliyaviy platformalar zarur.

4. Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) institutini rivojlantirish. Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) institutining rivojlanishi innovatsiya sohasida ham keng qo'llanishi mumkin. Xususan, “davlat kafolati + xususiy venchur kapital” modeli asosida amalga oshiriladigan innovatsion loyihalar iqtisodiy samaradorlik va barqaror rivojlanishni ta'minlaydi.

Hududiy venchur fondlarini umumdavlat va mahalliy byudjet hamda mahalliy investorlar ishtirokida shakllantirish, viloyat byudjetidan ma'lum miqdorda mablag' ajratgan holda viloyat hokimligi huzurida innovatsion rivojlanish jamg'armalarini tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

5. Venchur moliyalashtirish imkoniyatlarini to'la ishga tushirish. Venchur moliyalashtirishning milliy infratuzilmasining amalda rivojlanmaganligi, mahalliy venchur kapital bozorlarining, innovatsion loyihalarni amalga oshirishda davlat-xususiy sheriklik tizimlarining rivojlanmaganligi bilan bog'liq muammolarni sanoat tarmoqlarida ishlab chiqarishda innovatsion loyihalarni venchur fondlari orqali moliyalashtirish, venchur kapital va investitsion sheriklik modellarini institutlashtirish orqali hal etish mumkin, deb o'ylaymiz. O'zbekistonda venchur moliyalashtirish mexanizmi hali ham institutsional jihatdan yuqori darajada shakllanmaganligi va resurslar jihatdan ancha kamtar ekanligi ko'zga tashlanadi. Ammo mazkur tizim o'z risklarini davlat kafolatlariga suyanan holda innovatsion loyihalarga xususiy investitsiyalarni jalb etishda samarali mexanizm hisoblanadi.

Umumdavlat va mahalliy byudjetlar mablag'lari hamda nodavlat sektori ishtirokida davlat-xususiy sheriklik asosida markaziy va mahalliy darajalarda venchur fondlar va regional innovation capital fundsni tashkil etish kerak, deb o'ylaymiz.

6. Soliq va tarif siyosatini innovatorlarga moslashtirish. Jahon tajribasida (Fransiya, Kanada, Niderlandiya) innovatsion faoliyat subyektlarini rag'batlantirish uchun soliq imtiyozlari asosiy vosita sifatida qo'llaniladi. O'zbekistonda bu boradagi choralar hali ham umumiy va cheklangan.

Siyosatchilar korporativ soliq tizimi firmalarning innovatsiyalarini qanday yaxshilashi va rag'batlantirishi mumkinligini bilishadi va ular IT va TKI soliq imtiyozlari orqali firmalarga bevosita ta'sir ko'rsatishi mumkin. 1988-yildan 2006-yilgacha bo'lgan davr tahlili shuni ko'rsatdiki, soliqlarning kamayishi innovatsiyalar ishlab chiqarish hajmini sezilarli darajada oshirdi, soliqlar yukining oshishi esa, aksincha, ta'sir ko'rsatadi. Ma'lumki, O'zbekistonda ham ilmiy-texnik ishlanmalarni yaratish va amalga joriy etishga yo'naltirilgan xarajatlarning soliq bazasidan chiqarilishi, innovatsion mahsulot savdosidan olingan daromad uchun imtiyozli soliq stavkasi joriy etilgan. Innovatsion faoliyat natijalarini sotishdan olingan foyda va mablag'lar ulushini imtiyozli soliqqa tortish hisobiga davlat, jamoat korxonalari, korxonalar va xususiy shaxslar o'z daromadlarining sezilarli qismini innovatsion faoliyatga kiritishdan manfaatdorligining yetarli bo'lmay turganiga ko'z yumib bo'lmaydi.

Innovatsion faoliyat subyektlarini soliq mexanizmlari orqali rag'batlantirishning dolzarb masalalaridan quyidagilarni eng ustuvor yo'nalishlar sifatida ajratib ko'rsatmoqchimiz:

A) Soliqqa tortish nuqtai nazaridan “Innovatsion xaridor” tashkiliy-huquqiy maqomini ishlab chiqish. Ilmiy-texnik yangiliklarni xarid qilish jarayoni, ya'ni ilmiy-tadqiqot faoliyati natijalarini tijoratlashtirish sur'atlari kutilmalarni oqlayotgani yo'q. Ko'p sonli moliyaviy-iqtisodiy imtiyozlar faqat innovatsiyalarni yaratuvchi va realizatsiya qiluvchi tashkilotlarga yo'naltirilgan (bu taklif iqtisodiyoti elementlari). Ammo innovatsion mahsulotlarni va xizmatlarni xarid qiluvchilar uchun qo'shimcha moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlar ishlab chiqilmagan (bu talab iqtisodiyotiga xos mexanizmlardir). Ilmiy-tadqiqot faoliyati natijalarini tijoratlashtirishni qo'shimcha rag'batlantirishda “Innovatsion xaridorlar” tashkiliy-huquqiy maqomi ishlab chiqilishi kerak, ularni

turli soliq imtiyozlari va subsidiyalari qo'llab-quvvatlash choralarini qo'llash kerak. Taklif qilinayotgan maqom dastlab Davlat ilmiy-texnik dasturlariga kiritilgan loyihalar natijalarini xarid qiluvchilar, keyinchalik boshqa hududiy ustuvor loyihalar xaridorlari uchun qo'llanilishi mumkin. Innovatsion jarayon subyekti sifatida iste'molchilarga ham turli moliyaviy imtiyozlar berish kerak.

B) Davlat va nodavlat sektorlarida bevosita innovatsion faoliyat bilan shug'ullanuvchi xodimlarning ish haqini soliqqa tortishda imtiyozlar joriy qilish. Innovatsiya profilida ishlayotgan kadrlar ish haqiga solinadigan soliqlarni qisman yoki to'liq ozod qilish yo'li bilan nodavlat sektori subyektlarining raqobatbardoshligiga ijobiy ta'sir etish mumkin bo'ladi. Ba'zi raqobatbardoshligi past firmalarda yuqori darajadagi innovatsion va kreativ fikrlovchi mutaxassislarni jalb etish va saqlab qolish uchun raqobatbardosh ish haqini to'lash imkoniyati cheklanganligi, ilmiy faoliyat nufuzining pasayishi ortidan ilmiy mehnatni rag'batlantirishning sustlashuvi muammolari uchramoqda.

C) Oliy ta'lim muassasalari spin-off korxonalarini soliqqa tortishda yagona ijtimoiy to'lov stavkalarini unifikatsiyalash. Shu o'rinda OTMLar qoshida tashkil etilayotgan spin-off korxonalariga soliq stavkasi oddiy korxonalariga nisbatan yuqoriroq ekanligi holatlari mavjud, ya'ni yagona ijtimoiy to'lov 24 %. Shu sababli spin-off korxonalar uchun qulayroq soliq sharoitlarini yaratish maqsadga muvofiqdir.

Siyosatchilar korporativ soliq tizimi firmalarning innovatsiyalarini qanday yaxshilashi va rag'batlantirishi mumkinligini bilishadi va ular IT va TKIga soliq imtiyozlari orqali firmalarga bevosita ta'sir ko'rsatishi mumkin. 1988-yildan 2006-yilgacha bo'lgan davr tahlili shuni ko'rsatadiki, soliqlarning kamayishi innovatsiyalar ishlab chiqarish hajmini sezilarli darajada oshirib, soliqlar yukining oshishi esa, aksincha, ta'sir ko'rsatgan. Ma'lumki, O'zbekistonda ham ilmiy-texnik ishlanmalarni yaratish va amalga joriy etishga yo'naltirilgan xarajatlarning soliq bazasidan chiqarilishi, innovatsion mahsulot savdosidan olingan daromad uchun imtiyozli soliq stavkasi joriy etilgan. Innovatsion faoliyat natijalarini sotishdan olingan foyda va mablag'lar ulushini imtiyozli soliqqa tortish hisobiga davlat, jamoat korxonalarini, korxonalar va xususiy shaxslar o'z daromadlarining sezilarli qismini innovatsion faoliyatga kiritishdan manfaatdorligining yetarli bo'lmay turganiga ko'z yumib bo'lmaydi.

7. Innovatsion faollikni subsidiyalari qo'llab-quvvatlash. Hududiy investitsiya loyihalarini moliyalashtirish hajmi va tarkibiga mintaqa moliya tizimining modeli, uning xususiyatlari, davlatning innovatsion siyosatining tabiati, mintaqadagi tadbirkorlik sohasining innovatsion faolligi, hududiy iqtisodiyotning tarmoq tuzilmasi va uning ishlab chiqarishga ixtisoslashuvi ta'sir qiladi. Innovatsion jarayonlarga kam investitsiyalar, shu jumladan, davlat tomonidan moliyalashtirishning cheklanganligi, korxonalarining o'z investitsiya mablag'lari hajmining yetarli emasligi sharoitida innovatsion subsidiyalari mexanizmini qo'llash mumkin.

– 8. Davlat tomonidan moliyalashtirishning ta'sirchanligini oshirish. Rivojlangan mamlakatlarning individual ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilishda davlat dasturlaridan foydalanish bo'yicha mavjud tajribasi uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilishda byudjetdan moliyalashtirishga nisbatan dasturiy-maqsadli usulning istiqbollari va afzalliklari haqida dalolat beradi. Bunday yondashuv xususiy sektor uchun murakkab yoki kam jozibador bo'lishi mumkin bo'lgan muammolarni hal qilish imkonini beradi.

Xususiy resurslarning barcha ijobiy jihatlari qaramay, ular har doim ham, masalan, davlatning iqtisodiy rivojlanishi uchun zarur bo'lgan yirik ijtimoiy va infratuzilma loyihalarini amalga oshirishga yetarli hissa qo'shmaydi. Davlat tomonidan to'g'ridan-to'g'ri byudjetlashtirish va moliyalashtirish mablag'larni jalb qilishning keng tarqalgan usullaridan biri hisoblanadi. Biroq, ko'pincha DXSh loyihalarini amalga oshirish uchun ajratilgan mablag'lar yetarli samaradorlik bilan ishlatilmaydi, chunki xususiy biznes, yuqorida ta'kidlanganidek, davlat mablag'larini ulardan oqilona foydalanish tamoyillarini to'liq ta'minlamasdan jalb qilishga intilishi mumkin.

Xuddi shunday fikrlar Y.E. Alievning kitobida ham davlat ilmiy-texnik dasturlari doirasida grantlarni taqsimlash va ulardan oqilona foydalanish samaradorligini oshirish bo'yicha ta'sirchan chora-tadbirlarning yetarli emasligi haqidagi mulohazalarda keltiriladi. Zero, bu holat ilmiy-tadqiqot faoliyatini moliyalashtirishning tizimli samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

O'zbekiston misolida davlat ulushi hali ham yuqori bo'lib, bu esa ilmiy sohada xususiy va xalqaro sarmoyalarni jalb etish imkoniyatlarini cheklab turibdi. Shu bois, davlat ulushini bosqichma-bosqich kamaytirish va boshqa moliyalashtirish manbalarini — jumladan, xususiy sektor, venchur kapital hamda xalqaro grantlar hissasini — kengaytirish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy innovatsion tizimni transformatsiyalash jarayoni iqtisodiyotning sifat jihatidan yangi bosqichga o'tishini ta'minlovchi muhim strategik yo'nalish hisoblanadi. Innovatsion rivojlanish samaradorligi bevosita moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarning rivojlanganlik darajasi, ularning institutsional muhit bilan uyg'unligi hamda amaliyotga joriy etilish samaradorligiga bog'liq.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, innovatsion faoliyatni moliyalashtirish tizimida bir qator tizimli masalalar mavjud. Jumladan, moliyalashtirish manbalarining yetarlicha diversifikatsiya qilinmaganligi, bank sektorining innovatsion

loyihalarga nisbatan ehtiyotkor yondashuvi, yuqori risk darajasi sababli xususiy investorlar faolligining pastligi hamda venchur kapital bozorining yetarli rivojlanmaganligi innovatsion faoliyatni kengaytirishda asosiy omillardan bo'lib qolmoqda.

Bundan tashqari, innovatsion infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, ilm-fan, ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi integratsiyaning sustligi, shuningdek, davlat tomonidan taqdim etilayotgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralarning fragmentarligi va ularning samaradorligini baholash mexanizmlarining yetarli emasligi ham tizimning umumiy samaradorligini pasaytirmoqda. Raqamli iqtisodiyot vositalaridan foydalanish darajasi pastligi esa innovatsion subyektlarning moliyaviy resurslarga tezkor va qulay kirishini cheklab turibdi.

Shu bilan birga, global tajriba shuni ko'rsatadiki, innovatsion tizimlarning muvaffaqiyati kompleks moliyalashtirish mexanizmlarining mavjudligi, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi samarali hamkorlik, shuningdek, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi institutsional muhitning rivojlanganligi bilan belgilanadi. Demak, milliy innovatsion tizimni transformatsiyalash jarayonida moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish kompleks va tizimli yondashuvni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Technology and Innovation Report. Harnessing Frontier Technologies for Sustainable Development. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). United Nations Publication, 2018. p. 17.
2. Deschryvere, M., Husso, K., & Suominen, A. Targeting R&D Intensity in Finnish Innovation Policy. OECD Science, Technology and Industry Working Papers, 2021/08. p. 5. https://www.oecd.org/en/publications/targeting-r-d-intensity-in-finnish-innovation-policy_51c767c9-en.html
3. Кармазин С.А. Особенности функционирования региональных инновационных подсистем в условиях кризиса и в посткризисный период. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата экономических наук. Санкт-Петербург, 2021. с. 24.
4. Balsalobre-Lorente, D., Zeraibi, A., Shehzad, K., & Cantos-Cantos, J.M. Taxes, R&D Expenditures, and Open Innovation: Analyzing OECD Countries. Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, 2021, 7(36), p. 3. <https://doi.org/10.3390/joitmc>
5. Андреева Е.С. Управление институтами инновационного развития, созданными на условиях государственно-частного партнерства. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Казань, 2015. с. 47.
6. Aliyev, Y.E. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. 174-bet.
7. Freeman, C. (1987). Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan. Pinter Publishers.
8. Lundvall, B.-A. (1992). National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning. Pinter Publishers.
9. Nelson, R.R. (Ed.). (1993). National Innovation Systems: A Comparative Analysis. Oxford University Press.
10. OECD. (2018). Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation (4th ed.). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264304604-en>
11. OECD. (2010). The OECD Innovation Strategy: Getting a Head Start on Tomorrow. OECD Publishing.
12. World Bank. (2020). Enhancing SME Access to Finance and Innovation. World Bank Group.
13. World Bank. (2022). Fintech and the Future of Finance. World Bank Group.
14. Schumpeter, J.A. (1934). The Theory of Economic Development. Harvard University Press.
15. Porter, M.E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. Free Press.
16. WIPO. (2023). Global Innovation Index 2023: Innovation in the Face of Uncertainty. World Intellectual Property Organization.
17. Mazzucato, M. (2013). The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths. Anthem Press.
18. Aghion, P., & Howitt, P. (1998). Endogenous Growth Theory. MIT Press.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
